

О. І. Васильєва,
д. держ. упр., професор, професор кафедри публічного управління та публічної служби,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID ID: 0000-0003-1812-4557
Д. М. Дейдей,
аспірант кафедри публічного управління та публічної служби,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID ID: 0000-0003-2713-4538

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.2.64

ШЛЯХИ ЗАХИСТУ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН У ПЕРІОД МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2020 РОКУ

О. Vasylieva,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration
and Public Service, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Ukraine
D. Deydey,
Postgraduate Student of the Department of Public Administration and Public Service
of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine

WAYS TO PROTECT THE VOTING RIGHTS OF CITIZENS DURING THE 2020 LOCAL ELECTIONS

У статті обґрунтовано необхідність захисту народного волевиявлення у період виборів в Україні, а також забезпечення виборчих прав громадян як важливої вимоги побудови демократичної правової держави. Зазначено, що одними з основних напрямів роботи "Громадянської мережі "Опора" є незалежне спостереження за виборами; просування на законодавчому рівні невідворотності покарань за виборчі злочини тощо. Закцентовано, що питання забезпечення належного дотримання процедури проведення виборів є актуальним і нагальним питанням сьогодення, а передбачена законодавством відповідальність за правопорушення є необхідною гарантією народного волевиявлення та невід'ємним компонентом виборчого процесу. На рівні законодавства визначено шляхи захисту громадянами своїх виборчих прав. Зазначено, що порушень прав під час виборів можна уникнути, якщо громадяни будуть більш свідомими і прийматимуть активну участь у виборчому процесі.

The article substantiates the need to protect the people's will during the elections in Ukraine, as well as ensuring the voting rights of citizens as an important requirement for building a democratic state governed by the rule of law. It was noted that in the local elections of October 25, 2020, one of the problems of the previous elections in 2015 was acutely felt: 57 people's deputies of Ukraine ran for local councils at various levels, as well as for the position of mayors. This problem confuses voters and provides opportunities to really influence the formation of local councils and local government officials. It is noted that one of the main areas of work of the Civic Network "Opora" is independent election observation; promotion at the legislative level of the inevitability of penalties for election crimes; parallel counting of votes based on a sociological sample, etc.

It is emphasized that the issue of ensuring proper observance of the election procedure is a topical and urgent issue today, and the legal responsibility for violating the election law is a necessary guarantee of free will of the people and an integral component of the election process. It serves as one of the legal guarantees for free democratic elections, which are held on the basis of universal, equal and direct suffrage by secret ballot. It is noted that the latter is a public law means of ensuring the public interest and law and order during the exercise of citizens' voting rights.

It is noted that the legislation provides for several types of legal liability for violation of voting rights of citizens, depending on the sectoral affiliation: constitutional and legal; administrative; criminal; disciplinary and civil law. It has been proved that today, when Ukraine is on the way to building a democratic state governed by the rule of law, the realization by citizens of their constitutional rights to elect and be elected to state and local self-government bodies becomes especially important. In this regard, the public law protection of these rights must be effective enough to resist various illegal encroachments. At the level of legislation, there are ways to protect citizens' voting rights. It is noted that violations of rights during elections can be avoided if citizens are more aware and take an active part in the election process.

Ключові слова: вибори, виборчі права громадян, виборчий процес, правова держава, правопорушення виборчих прав, "Громадянська мережа "Опора".

Key words: elections, suffrage of citizens, electoral process, rule of law, violation of suffrage, Opora Civic Network.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Політичні процеси у правовій державі зокрема і процес передачі публічної влади, не можуть відбуватися та функціонувати без забезпечення певними гарантіями. Гарантіями реалізації виборчих прав громадян є закріпленні в Конституції загальні основоположні норми та принципи. Держава зобов'язана гарантувати їх реальне здійснення.

25 жовтня 2020 р. в Україні відбулися місцеві вибори: українці обирали депутатів місцевих рад, селищних, сільських і міських голів, а також старост. Відповідно до статті 1 Виборчого кодексу України (далі — Кодекс) вибори в Україні є основною формою народного волевиявлення, способом безпосереднього здійснення влади українським народом [3]. Питання забезпечення належного дотримання процедури проведення виборів є актуальним і нагальним питанням сьогодення. Передбачена законом юридична відповідальність за порушення виборчого законодавства є необхідною гарантією здійснення вільного народного волевиявлення. Вона виступає в якості однієї з правових гарантій проведення вільних демократичних виборів, які здійснюються на основі загального, рівного й прямого виборчого права під час таємного голосування. Слід зазначити, що останнє є публічно-правовим засобом забезпечення суспільного інтересу й правопорядку під час реалізації громадянами своїх виборчих прав.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Джерельну базу дослідження становить Конституція України, чинне виборче законодавство України, Виборчий кодекс України, Кримінальний кодекс України,

Кодекс України про адміністративні правопорушення, акти Конституційного Суду України, які стосуються організації та проведення виборів в Україні та Інтернет-джерела.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є обґрунтування необхідності забезпечення захисту виборчих прав громадян як важливої вимоги побудови демократичної правової держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Конституція України передбачає право кожного громадянина України брати участь в управлінні державними справами, вільно обирати і бути обраним до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [6, ст. 38]. На місцевих виборах 25 жовтня 2020 р. гостро відчувалась одна із проблем попередніх виборів 2015 р.: 57 народних депутатів України балотувались до місцевих рад різних рівнів, а також на посаду міських голів. Ця проблема плутає виборців і надає можливості реально впливати на формування місцевих рад і посадових осіб органів місцевого самоврядування. При чому депутатська група "За майбутнє" кандидувала майже у повному складі — 20 із 24 її членів боролись за мандати на місцевих виборах. Оскільки вибори завершилися, то можна стверджувати, що для багатьох парламентарів таке балотування виявилось успішним, проте дев'ять народних депутатів мандатів на місцевих виборах не здобули [9]. Водночас низькою була активність населення, явка на виборчі дільниці склала всього 37%.

Найбільш неуспішною для 15 кандидатів із народних депутатів виявилася боротьба за посаду міського голови. Лише троє з них були обрані міськими головами: З. Андрійович (м. Надвірна), Р. Требушкін (м. Покровськ) та І. Колихасєв (м. Херсон), але решта (12 депутатів Верховної Ради України) балотувались безрезультатно. Так, лише О. Синютка (м. Львів) та М. Скорик (м. Одеса) пройшли "до другого туру" [9]. Балотування ж до обласних, районних та міських рад для Народних депутатів загалом виявилось більш успішним.

У час виборчої кампанії 2020 року Верховна Рада України збиралась лише на одне пленарне засідання, тож народні обранці змогли приділити час агітації. Чинні Народні депутати були висунуті першими кандидатами у виборчих списках до міських і районних рад, а до обласних рад цей показник склав 86%. Тож переважна більшість кандидатів-учасників місцевих виборів 2020 р. були зазначені як лідери політичних сил у виборчому бюлетені і практично мали 100% бути обраними. Але ніхто з них, як це відбулося і на попередніх місцевих виборах у 2015 році, після виборів не "залишив" мандат Народного депутата Верховної Ради України. На наш погляд, ця проблема, яка залишилась з попередніх виборчих перегонів 2015 року, плутає виборців і надає можливості реально впливати на формування місцевих рад і посадових осіб органів місцевого самоврядування.

Хотілось би також зазначити, що локальний контекст, не зважаючи на ситуацію в країні, завжди змушував парламентські партії боротися з регіональними авторитетами. На місцевих виборах 2020 р. провладній "Слuzі народу", попри кризові явища та пандемію, вдалося отримати перемогу над партійними суперниками за всіма видами місцевих виборів, включаючи обласні та районні ради та посади міських, селищних, сільських голів. Але розпорошеність складу місцевих рад мало кому дозволить зберегти "ідеологічну партійну чистоту" у місцевих коаліційних розладах.

Всеукраїнська громадська організація "Громадянська мережа ОПОРА" (далі — Опора) — неурядова Всеукраїнська організація громадського контролю та адвокації у сфері виборів, а також всеосяжного впровадження принципу відкритих даних. Основні напрями роботи Опори станом на 2020 рік: незалежне спостереження за виборами; системне привертання уваги до проблем оновлення ЦВК; просування на законодавчому рівні невідворотності покарань за виборчі злочини; паралельний підрахунок голосів на основі соціологічної вибірки; моніторинг роботи парламенту; розробка онлайн-сервісів, які допомагають громадянам стежити за діяльністю народних депутатів; активізація громадян для участі в демократичних процесах тощо. Отже, метою діяльності Опори є прагнення зробити публічне врядування прозорим та відкритим, а вироблення політик, надання публічних послуг, доступність даних, прийняття рішень органами публічної влади та їх комунікацію з громадянами — якісними.

Важливим питанням став вплив локальних еліт під час виборчої кампанії і як вони вживуться з центральною владою у найближчому майбутньому? Місцеві вибори 2020 року стали новим ризиком на перспективі партійної системи в Україні. Бо здатність об'єднуватися на основі локального інтересу призвела до успіху

місцевих проєктів. Унікальні для одного регіону партійні проєкти отримали перші результати на виборах 7 обласних рад. Вони стали лідерами у Вінницькій ("Українська стратегія Гройсмана"), Закарпатській області ("Рідне Закарпаття"), Полтавській ("Довіра"), Харківській (Блок Кернеса "Успішний Харків"), Хмельницькій ("Команда Симчишина"), Черкаській (ВО "Черкащани"), Чернігівській ("Рідний дом"). Ці партії висунули кандидатів лише до однієї обласної ради в межах країни. 45 локальних партій, які балотувалися лише у одному регіоні, разом отримали 18% усіх мандатів депутатів обласних рад на місцевих виборах 2020 року. У 2015 році 29 локальних проєктів здобули лише 5% мандатів обласних рад [8].

Однак для налагодження системної роботи всіх механізмів, як єдиного комплексу необхідно чітко встановити функціональне призначення структурних елементів, виявити залежність і довести взаємозв'язок між ними [10].

Бенефіс локальних партій був пов'язаний із трьома основними причинами [8]:

1. Владна вертикаль дозволила провести місцеву кампанію без системних і централізованих зловживань адміністративними ресурсами. Хоча локальні посадовці зберегли можливість використовувати ресурси громади у виборчих цілях, а залученість президента до агітації слугувала їм, на наш погляд, не кращим прикладом.

2. Наростаючі соціально-економічні проблеми та пандемія Covid-19 спонукали місцеві еліти дистанціюватися від провладної та інших парламентських партій. Місцеве населення з острахом чекає чергову хвилю кризи, представники місцевої еліти (лідери) стають надією для виборців. Тому запит на локальних професіоналів, які нібито знають, що робити в таких умовах, завжди був.

3. Найвпливовіші у країні політичні сили злякали регіони своїми парламентськими дискусіями про "посилення контролю" за обраними від партій місцевими депутатами та іншими новаціями виборчого законодавства. Вже законодавча реальність — у руках партійних лідерів з'явився посилений інструмент відкликання місцевих депутатів. Отже, необмірковані декларації у парламенті та його рішення на користь "канонічних" партій напередодні місцевих виборів зробили свою справу. Впливові регіональні та локальні лідери зрозуміли, що на "всеукраїнські" човни не тільки не варто сідати, з них треба зістрибувати [8].

Через те, дистанція між локальними і парламентськими проєктами — це не тільки загострення протистояння між центром і регіонами. Водночас це засади для "виборчого" оптимізму. Вважаємо, що успіх "локальних" партій на місцевих виборах 2020 р. дозволить уникнути перенесення парламентської боротьби на місцевий рівень та надмірної політизації органів місцевого самоврядування в Україні. Отже, популярна останнім часом думка про можливість боротися із локальним "сепаратизмом" курсом повної "партизації" представницьких органів місцевого самоврядування не витримала тестування місцевими виборами 2020 р. в Україні. Замість справжніх національних партій з'явилися місцеві (міські, селищні, сільські) об'єднання, які були названі в честь любимого голови-лідера місцевої громади.

Усього із 27 найбільших міст (22 обласні центри та 5 громад з кількістю виборців понад 75 тис. мешканців) переобралися 18 міських голів. У цій групі міст лише дві обрані міські голови належали до парламентських сил. Натомість, якщо порівняти, у 2015 році на виборах голів у обласних центрах 8 із 23 міських голів переобралися від парламентських партій [8].

У Кодексі для округів, менших ніж 90 тисяч виборців, знімається обов'язковість балотуватися лише від політичної партії. Це одна з важливих переваг Кодексу, другою ж стало те, що кожна територія, включена в територіальну громаду, матиме своє представництво у місцевій раді. Отже, Кодекс, який вступив у силу з 1 січня 2020 р., департизував усі місцеві ради, крім 30 міських і 22 обласних. Тобто, в країні склалася ситуація (за винятком цих 52 рад), за якої 7000 існуючих місцевих рад пішли на вибори за специфічною багатомандатною мажоритарною системою. Вважалося, що саме така система набагато краще дозволить представити кожне село, кожне селище, кожне містечко у складі місцевої ради.

Також напередодні виборів 2020 р. лунали пропозиції щодо зниження порогу в 90 тисяч виборців, який діє для 30 міст в Україні. Кодекс, "не чітко" виписав норми щодо часу, з якого вихідною точкою вважається цифра 90 тисяч виборців: за місяць або за шість місяців до початку виборчого процесу; або від дати прийняття рішення Верховною Радою України про призначення чергових місцевих виборів. В Україні є міста з кількістю виборців близько 90 тисяч — 89 999 виборців або 90 001 виборець, наприклад, місто Павлоград Дніпропетровської області. Напередодні виборчого процесу 2015 р. у місті було понад 90 тисяч виборців, а після дня голосування за даними Державного реєстру виборів там залишилось менше 90 тисяч. Тоді була спроба роз'яснення, що якщо після дня голосування у місті менш ніж 90 тисяч виборців, то на виборах міського голови другий тур проводити не треба. Але необхідно пам'ятати, що тоді Закон "Про місцеві вибори" передбачав певну точку відліку — публікація ЦВК в газетах "Голос України" і "Урядовий кур'єр" переліку міських громад, де кількість виборців становить понад 90 тисяч мешканців. Зараз такої точки відліку немає: одні міські виборчі комісії будуть вирішувати від дати призначення виборів Верховною Радою України; інші — від дня початку виборчого процесу; а треті — ще від чогось іншого. Єдиного уніфікованого підходу тут, на жаль, немає і це є проблемою.

Перед політичними партіями країни зараз стоїть досить важливе завдання — не заважати місцевому самоврядуванню виконувати свої повноваження. Світові тенденції управління людськими ресурсами мають глобальний характер і відображають процеси пошуку різних структур у публічному й приватному середовищі та створення високоефективних систем реалізації творчого й продуктивного потенціалу [11]. Для цього необхідно утриматись від спокуси перетворення місцевих рад у філіали секретаріатів парламентських фракцій та зловживання процедурою відкликання місцевих обранців.

Хотілось би зупинитися ще на одному аспекті, Опора розробила для працівників Національної поліції дистанційне Онлайн-навчання "Виборчі правопорушення —

як ідентифікувати та як реагувати" в рамках проєкту "Зміцнення законодавчих та виборчих процесів шляхом посилення громадської участі та надання технічної допомоги", що здійснюється Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) за британської допомоги від уряду Великої Британії. Зазначене Онлайн-навчання було опробоване представниками Опори у 2019 р. під час президентської та парламентської виборчих кампаній для понад 3 тисяч правоохоронців. Досвід проведення такого Онлайн-навчання спонукав до поширення цієї практики і на місцевих виборах 2020 р., що стало прикладом впровадження інноваційних технологій у навчальному процесі Національної поліції. Онлайн-навчання забезпечило полісменів якісними знаннями та додатковою інформацією про специфіку місцевих виборів та способи реагування на виборчі правопорушення [2].

Досвід виборів 2019 р. показав, що навіть превентивні дії з боку поліції сприяли попередженню порушень, а відповідно потребу підвищувати компетенції полісменів щодо законодавства на місцевих виборах 2020 р. Особливо зважаючи на те, що виборче законодавство зазнало змін. Окрім цього, внесено зміни щодо відповідальності за виборчі порушення та злочини, які відображені у Кримінальному кодексі та Кодексі про адміністративні правопорушення. У статті 157 "Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму, чи діяльності спеціального спостерігача" Розділу 5 "Злочини проти виборчих, трудових або інших особистих прав і свобод людини і громадянина" (статті 157 — 184) Кримінального кодексу України [7] зазначено, що перешкоджання вільному здійсненню громадянином свого виборчого права, перешкоджання діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, члена виборчої комісії або офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень, поєднані з підкупом, обманом або примушуванням, а також ухилення члена виборчої комісії у роботі комісії без поважних причин — караються штрафом від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років [7, ст. 157].

Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) — це кодифікований закон, що регламентує суспільні відносини щодо притягнення до адміністративної відповідальності. Глава 15-А "Адміністративні правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення" розглядає саме адміністративні правопорушення та відповідальність за них при здійсненні народного волевиявлення [5, глава 15-А].

До поліції упродовж 25 жовтня 2020 р., дня проведення місцевих виборів в Україні, надійшло 4375 заяв і повідомлень щодо порушення виборчого процесу, третина з кримінальних проваджень стосується незаконної агітації, 234 — порушення таємниці голосування, підкуп виборців — 191, незаконне знищення виборчої документації — 159. За даними Міністерства внутрішніх справ, поліція протягом виборів також отримала 12 повідомлень про замінування виборчих дільниць, було

19 випадків знеструмлення виборчих дільниць, кілька осіб затримані за підозрою у підкупі виборців [4]. Станом на 27.11.2020 р. територіальні органи Національної поліції зареєстрували 17287 заяв та повідомлень, пов'язаних з виборчим процесом. До Єдиного реєстру досудових розслідувань було внесено відомості 1190 кримінальних проваджень. По 100 кримінальних провадженнях 134 особам повідомили про підозру, а у 36 кримінальних провадженнях матеріали направили до суду. Також було складено 2458 протоколів про адміністративне правопорушення [2].

Тому підставою для настання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері виборчих відносин є низка нормативно-правових актів, які регулюють однотипні правовідносини у сфері забезпечення, організації та проведення виборів. Законодавством передбачено декілька видів юридичної відповідальності за порушення виборчих прав громадян залежно від галузевої приналежності: конституційно-правова; адміністративна; кримінальна; дисциплінарна та цивільно-правова. На сьогодні національна нормативна база містить 18 складів адміністративних правопорушень (ст. 2127 — 21224 КУпАП), які можна поділити на чотири сегменти [1]:

- ті, що перешкоджають функціонуванню Державного реєстру виборців: порушення порядку його ведення та використання, подачі до нього інформації (ст. 2127 КУпАП), порушення права громадянина на ознайомлення зі списком виборців (ст. 2128 КУпАП);

- ті, що впливають на порядок передвиборчої агітації: наявні обмеження за часом, місцем, формою та суб'єктом агітації (ст. 21210 КУпАП), порушення порядку передвиборчої агітації з використанням ЗМІ (ст. 2129 КУпАП), порушення порядку розміщення агітаційних матеріалів (ст. 21214 КУпАП), виготовлення або розповсюдження друкованих агітаційних матеріалів без вихідних даних (ст. 21213 КУпАП), ненадання учасникам виборчого процесу можливості спростувати раніше опубліковану в ЗМІ інформацію (ст. 21211 КУпАП), порушення рівних можливостей на використання приміщень під час виборчої кампанії (ст. 21212 КУпАП), порушення порядку фінансування або матеріальної підтримки виборчої кампанії (ст. 21215 КУпАП) [1];

- ті, що посягають на встановлений порядок роботи виборчих комісій: замовлення або виготовлення зайвих виборчих бюлетенів (ст. 21216 КУпАП), ненадання учасникам виборчого процесу копій протоколів комісії (ст. 21217 КУпАП), порушення посадовими особами виборчих комісій або ЗМІ порядку опублікування документів, пов'язаних з організацією виборів (ст. 21220 КУпАП), невиконання громадянами й посадовими особами рішень виборчої комісії (ст. 21218 КУпАП), відмова роботодавця надати члену виборчої комісії тимчасове звільнення від виконання трудових обов'язків (ст. 21219 КУпАП), порушення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду, звіту партії про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (ст. 21221 КУпАП) [1];

- ті, що здійснюють вплив на результати виборів: публічне розголошення виборцем результатів волевиявлення в приміщенні для голосування (ст. 21222 КУ-

пАП), пошкодження, приховування, знищення свого виборчого бюлетеня або винесення його за межі приміщення для голосування (ст. 21223 КУпАП), перешкоджання здійсненню виборчого права або діяльності суб'єкта виборчого процесу (ст. 21224 КУпАП) [1].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене, ми дійшли висновку, що на рівні законодавства визначено шляхи захисту виборчих прав громадян, але збереження чималої кількості правопорушень під час виборчого процесу зумовлене невірою суб'єктів виборчого процесу у невідворотність покарання за їх вчинення. Вважаємо також за необхідне оприлюднення інформації про результати розслідувань та винесення судових рішень, які пов'язані із порушенням виборчого законодавства. Зауважимо, що порушень виборчих прав під час виборів можна уникнути, якщо громадяни будуть більш свідомими і прийматимуть активну участь у виборчому процесі. Реалізація свого права на волевиявлення залежить виключно від кожної людини, тому ми всі маємо самі захищати фундаментальне конституційне право на вільне волевиявлення. З метою захисту своїх прав учасники виборчого процесу мають право звертатися до суду, до органів публічної влади, установ та організацій.

Бажаним, на наш погляд, є перехід до єдиної системи професійних виборчих комісій, частина керівників або членів яких працюватимуть на постійній основі та за своїм статусом, повноваженнями, правами та обов'язками прирівнюватимуться до публічних службовців. Це дозволить вирішити питання деполітизації та підвищення компетентності членів виборчих комісій.

Література:

1. Адміністративна відповідальність за порушення виборчих прав. URL: <https://law.chnu.edu.ua/administrativna-vidpovidalnist-za-porushennia-vyborchych-prav/> (дата звернення: 11.11.2020 р.).
2. Більше 60 тисяч поліцейських пройшли курс ОПОРИ щодо реагування на порушення під час місцевих виборів. URL: https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/22675-bilshe-60-tisjach-politseiskikh-proishli-kurs-opori-shchodo-reaguvannia-na-porushennia-pid-chas-mistsevikh-viboriv (дата звернення: 20.12.2020 р.).
3. Виборчий кодекс України: прийнятий 19 грудня 2019 року № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 11.11.2020 р.).
4. До поліції у день місцевих виборів надійшло 4375 заяв та повідомлень про порушення — МВС. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-vybory-politsiya-porushennia/30912604.html> (дата звернення: 11.12.2020 р.).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Постанова Верховної Ради Української РСР від 07.12.1984 р. № 8074-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 11.11.2020 р.) (дата звернення: 11.11.2020 р.).
6. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. зі змін. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.11.2020 р.).

7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.12.2020 р.).

8. Куди Україну занесла хвиля місцевих виборів? URL: https://www.oporaua.org/blog/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/22731-kudi-ukrayinu-zanesla-khvilja-mistsevikh-viboriv (дата звернення: 20.12.2020 р.).

9. Народні депутати та їхні успіхи в балотуванні на місцевих виборах. URL: <https://www.oporaua.org/news/parliament/22686-narodni-deputati-ta-yikhni-uspikhi-v-balotuvanni-na-mistsevikh-viborakh> (дата звернення: 20.12.2020 р.).

10. Prylipko S., Vasylieva O., Vasylieva N. Methodology of forming a comprehensive mechanism for public administration of service cooperation development in rural areas of Ukraine. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE). 2019. Vol. 8. Issue-4S, pp. 152—156. URL: <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4S/D10121184S19.pdf>

11. Vasylieva N.V., Vasylieva O.I., Prylipko S.M.; Kapitanets S.V., & Fatkhutdinova O.V. (2020). Approaches to the formation of Public Administration in the Context of Decentralization Reform in Ukraine. Cuestiones Politicas. Vol. 38, Num. 66, Especial (1era parte), pp. 301—320. (Web of Science) DOI: 10.46398/cuestpol.38e.19o

References:

1. Kovbas, I. (2020), "Administrative liability for violation of suffrage", available at: <https://law.chnu.edu.ua/administratyvna-vidpovidalnist-za-porushennia-vyborchikh-prav/> (Accessed 11 nov 2020).

2. Tokars'kyj, A. (2020), "More than 60,000 police officers have taken a SUPPORT course to respond to violations during local elections", available at: https://www.oporaua.org/news/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/22675-bilshe-60-tisiach-politseiskikh-proishli-kurs-opori-shchodo-reaguvannia-na-porushennia-pid-chas-mistsevikh-viboriv (Accessed 20 dec 2020).

3. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), "Electoral Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (Accessed 11 nov 2020).

4. Radio Liberty (2020), "On the day of the local elections, the police received 4,375 allegations and reports of violations", available at: <https://www.radio-svoboda.org/a/news-vybory-politsiya-porushennia/30912604.html> (Accessed 11 dec 2020).

5. Verkhovna Rada of Ukraine (1984), "Code of Ukraine on Administrative Offenses", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (Accessed 11 nov 2020).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "The Constitution of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/en/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 11 nov 2020).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), "The Criminal Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (Accessed 20 dec 2020).

8. Kliuzhev, O. (2020), "Where did the wave of local elections take Ukraine?", available at: https://www.oporaua.org/blog/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/22731-kudi-ukrayinu-zanesla-khvilja-mistsevikh-viboriv (Accessed 20 dec 2020).

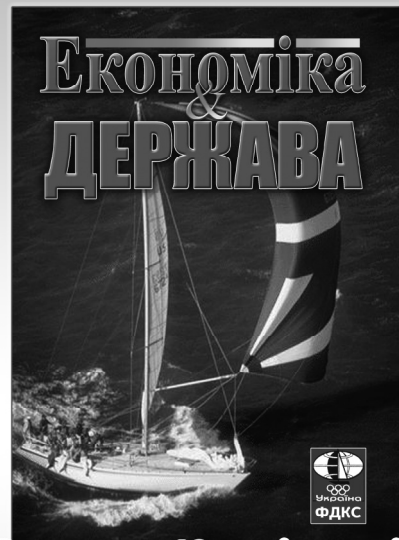
9. Opora (2020), "People's deputies and their successes in running in local elections", available at: <https://www.oporaua.org/news/parliament/22686-narodni-deputati-ta-yikhni-uspikhi-v-balotuvanni-na-mistsevikh-viborakh> (Accessed 20 dec 2020).

10. Prylipko, S. Vasylieva, O. and Vasylieva, N. (2019), "Methodology of forming a comprehensive mechanism for public administration of service cooperation development in rural areas of Ukraine", International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE), vol. 8, Issue-4S, pp. 152—156, available at: <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4S/D10121184S19.pdf> (Accessed 20 dec 2020).

11. Vasylieva, N.V. Vasylieva, O.I. Prylipko, S.M. Kapitanets, S.V. and Fatkhutdinova, O.V. (2020), "Approaches to the formation of Public Administration in the Context of Decentralization Reform in Ukraine", Cuestiones Politicas, vol. 38, no. 66, Especial (1era parte), pp. 301—320. DOI: 10.46398/cuestpol.38e.19o

Стаття надійшла до редакції 14.01.2021 р.

Науково-практичний журнал «ЕКОНОМІКА ТА ДЕРЖАВА»

Виходить 12 разів на рік

наукове фахове видання України

З ПИТАНЬ ЕКОНОМІКИ

(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1643

Спеціальності – **051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.**

www.economy.in.ua

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73

Передплатний індекс: 01751